

sebe — zdajci začuti na rokah mrzlo železje -- zadušen vzklik —
— zaman torej, vse zaman! . . . Res, še živi pravica božja in posvetna ;
pravica ni prazna beseda: gorjé vsakomur, kdor se ne klanja večnim
nje zakonom! —



Književna poročila.

V.

Balade in romance.

Napisal **A. Aškerc.**

Predno hočemo napisati kritično oceno te najnovejše pesniške prikazni na slovstvenem polju slovenskem, zbirke Aškercčevih (Gorázdovih) balad in romanc, ki smo, jih že na kratko omenili v tem listu, vidi se nam potrebno, da zaradi denašnjih slovstvenih in z njimi ozko spojenih političnih razmer slovenskih, označimo najprej svoje stališče, s katerega hočemo govoriti. Mi namreč ne pozabljamó, da izdajemo in uredujemo samó leposloven in znanstven list, nikakor pa ne političnega, in da se zatorej tudi tedaj, kadar nam je govoriti v obrambo napadov, ki se pod krinko leposlovja in znanstva, umetnosti in modroslovja pogánjajo samó za reakcionarne in s temi v najožji dotiki stoječe osebne uspehe, ne bodemo spuščali v óno nižavo grdega osebnega „prékljanja“, ki znači „politično“ in na jedni stráni tudi „literarno“ delo zadnjih mesecev. „Noblesse oblige“ je bilo do sedaj naše geslo, in to geslo nam ostani tudi dalje sveto! Pod tem praporom bodemo govorili.

Goriški „Rimski katolik“ je že dél časa takó prijazen, izzivati nas in čestite pisatelje, ki sodelujejo pri našem listu, češ, „na dan vi Zvonovci — na dan s svojimi nazori, s svojo teorijo o krasoslovji in umetnosti -- pokazite, kam se opirate, kaj nameravate!“

Na jedni stráni se nam ta izziv, ki je v istini mnogo robatejši, nego smo ga mi posneli, dozdeva nekako anakronističen — saj že dvajset let ve vsak razsodni in omikani Slovenec, kaj hoče, kaj namerava, kaj podpira „Zvon“, bodisi „dunajski“ ali „ljubljski“, in kolikrat se je že odgovarjalo takim vprašanjem in napadom! Zató bi lahko dejali: „Sodite nas svojevoljno po naših delih!“ — Na drugi stráni pa nosi to izzivanje neko čudno znamenje, ki je pravi „signum temporis“. „Rimski katolik“ stoji v vsem, kakor smo že jedenkrat dejali, zgolj na rimsko-katoliških tleh. S tega stališča presoja znanost in umetnost, národna in socijalna vprašanja, električno in ichthyosavra, protozoë in Eifflov stolp. In pri tem presojanji, ali boljše —

obsojanji, saj nič drugega ne čitamo — kričim v jednomer: „Heraus mit dem Flederwisch!“ — i prav takó, kakor naš „gorenjski fant na vási“: „Pa udari, če te je kaj, pa udari!“ In kaj je želja tega lista? Samó to in jedino to, da bi kdaj kdo prišel in dejal: „Pojdi, pojdi ti s svojim Bogom in s svojo cerkvijo!“ Takega nasprotnika si želi rogoborni goriški list, a tu prihaja tudi za dvajset let prepozno. Kakor óni gorenjski „permejduševac“, takó drži on krivec ali pa bátino za hrbtom, in ko bi se kdo oglasil, sunil bi ali pa udaril, češ: „Glej, ti si me prvi — takóv si, takóv brezverec, bogotajec!“

Dejali smo, da prihaja za dvajset let prepozno! Dà, tedaj bi jih bil našel mnogo odgovornikov, ki jih je porodila in izobrazila prav taka reakcija, kakeršni se dandanes svita. V teku zadnjih dveh desetletij so se duhovi umirili povsod, vse gibanje je prihajalo polagoma, pa vedno bolj je raslo delovanje za mir med národi in duhovi in za ljudsko blagostanje, ž njim spojeno in ž njim pogojeno. Pa glej čuda! Čez dvajset let molí zopet reakcija svojo mračno glavo kvišku. A sedaj je položaj drug in vsaj v tem, kar imenujemo mi svoje slovensko leposlovno polje, v tem preobrat, kakor si ga želi „Rimski katolik“, ni več mogoč. Bogotajstvo se ni ugnezdilo v nas, ampak obzorje se nam je razšírilo, in to obzorje, ki vedno narasta v nas, to „spoznavanje pod ozirom na večnost,“ kakor je imenuje Spinoza (Ethik V. L. 30), to ravno znači naše poete novejše dóbe, in pod njim se vsi vrsté, od njega dobivajo stopinjo svoje vrednosti.

Vender „Rimskega katolika“ v vsem ne moremo obsojati! Fanatizem — ta ali óni — je izrodek vsakega časa. In kje se poraja in pod katerimi pogoji? Duh najde, kar srce išče; razum in čut v jedno spojena porodita — oduševljenje — in oduševljen — navdušen človek je zmožen sezati drugim na dno srca, zmožen razodevati skrivnosti, ki tičé globoko v čutu, v srci, in zopet zmožen jasnemu solnčnemu žarku jednako prijavljati misli, ki jih je porodil duh. Duh in srce! Srce brez duhá pa — v kaki temoti se suče! Čustvom svojim sledéč se borí le zánje, namreč za to, kar je samó — brez duhá — pravim resničnim spoznalo, in v tem se borí za zmote, katere spoznavati mu brani nedostajanje duhá. Srce pa je strastno, zató je strasten tudi bój, katerega je pričelo, katerega bije dalje brez ozira. In ta pojav srčnega življenja je — fanatizem. Takega imamo pred seboj v „Rimskem katoliku“. „Kje je potrebsčina ‚duhá‘ večja, nego v filozofiji?“ vpraša nekov pisatelj; „in ravno tu je množica metafizičnih fanatikov nepovoljna — skoro strašna.“ Samó s srcem — brez duhá! A vender s srcem — in zató naj govorimo še dalje z „Rimskim katolikom“.

On želi od nas zvedeti: „Kaj je poezija?“ „Nerazločnost subjektivnega in objektivnega tečaja (póla)“, odgovoril je nekov filozof, in „Rimski katolik“ bode to gotovo umel; mi — ne! Mi le vemo, da je poezija lepo jezikovno

tvarjenje — upodabljanje lepih, estetičnih mislij. Tu nam menda ne bode ugovarjal, toda dejal bode: „Kaj pa je lepó?“ In to želí on že zdavna zvedeti — in sicer le od nas! Tu nam ne bode zameril, ako izpovemo, da nam niti v mislih ni to vprašanje najmlajše filozofične discipline kardinalno rešiti, kakor si on želí, da pa zopet do celega dvojimo, da je je on rešil, ali da je bode rešil. To pa je gotovo: poetje, slikarji, govorniki, glasbeniki — vsi umetniki hodijo svojim pótem — filozofi, estetiki in kritiki pa za njimi, kakor anatomi za telesi — óni ustvarjajo, upodabljajo — ti pa režejo in raziskavajo; — zadnji hočejo, da morajo prvi biti taki, kakor jim velé oni na podlogi svojih preparatov — prvi pa le gredó dalje in le dalje, gnani od nedoumnega genija. Nobeden poet ni šel prej, nego je začel peti in lepó peti, na visoko šolo učit se, kaj je lepó. A če so mu bile položile roje nice óno „modro“ cvetko poezije v zibel, katero svežo ohrani takó malokateri, katere duh pa oživlja vsakega — potem je on tudi umen zidar in lastnik ob veliki stavbi, kjer kraljuje lepota, in kjer hišnik pred vhodom ne vpraša: „Ali si pagan, jud ali kristjan, ali rimski katolik?“

Tudi mi Slovenci imamo svoj delež ob tej svetovni stavbi, in če imenujemo *Aškerca*, gotovo ni on zadnji med našimi delavci in solastniki, — ne, postaviti ga moramo med óne, ki prvi zasedajo Slovincem odmerjene prostore. Gotovo nam je težko sotrudniku našega lista peti hvalo, tudi danes ne nameravamo podrobneje ocenjevati posamičnih pesmij njegovih, prihraniti si hočemo to za drugi članek — ali reči pa vendar moramo danes, da so sedaj te „cunje“, kakor rači „Rimski katolik“ nedosežno duhovito nazivati Gorázdove balade in romance — da so torej sedaj te „cunje“, zbrane in spletene, nam krasen „gobelin“, na čégar raznobarvenem dnu gleda naše okó vedno menjajoče se podobe in slike, kakor jih čarata pred nas bajka in pesem. Kdor vzame knjigo v roke — ako njega duh ni prevzet po naših najnovejših prerokih — odložil je ne bode, dokler je ne prečita do konca. Kje tiči Aškerčeva moč? Mi bi dejali: v njega izredni, v Slovincih do sedaj nedoseženi plastiki in v zdravem realizmu — da zdravem — in to ponavljamo ter poudarjamo. Podtikati se nam hoče, da umemo mi in si mislimo v svojem „realizmu“ le „verizem“ ali „naturalizem“. No, tega nam pač nihče ne dokaže, ker zadnjega nismo ni praktično ni teoretično učili — podtakne se pa lahko vsakomur, kar se mu hoče.

Ker se danes več pečamo z „Rimskim katolikom“, negoli z Aškercem, samim, bodi nam dovoljeno še nekoliko besed do njega, ker nas je prav v tem naravnost pozval, in pa tudi zató — da ga vsaj nekoliko „absolviramo.“

Govorèč nadrobno o Gorázdovih baladah in romancah, navaja „Rimski katolik“ pesem „Anka“ ter pravi — da ni poetična, da ni lepa — ker ne

vé ničesar o — Bógu. Kakor ga mi umejemo, želel bi, naj bi bil položil pesnik, katoliški duhovnik, potoku namesto tolažila:

»Prva nisi — zadnja ne na sveti!«

drugo tolažilo v šumeče valí, namreč: „Bog ti bode pomagal!“ To je lepó, tudi poetično se dá izraziti, toda mi se osmeljamo dvojiti, da bi takóv konec baladi hasnil; taka, kakor je v svojem stopnjevanji, potrebuje v svojem konci nepričakovane misli — če že ne originalne; óno tolažilo z Bogom pa bi káj takega ne bilo; pesem bi ne izzvenéla takó, kakor sedaj, ko se izgublja v sicer ne novi, ali vendar na nov in nepričakovan način izraženi misli: Solamen miseris, socios habuisse malorum.

Dalje povprašuje „Rimski katolik“, kaj se poreče k besedam iz „Stare pravde“:

»Na puško kreménko naslonjen
Kmet Pásanec pravi, velí:
»Car daleč, a Bog je visóko! ..
V pést svojo odsléj le verújem,
Zavéznik moj — puška je tá!«

ter pristavlja: „Mislim, da ne najdemo še takó rudečega socialista, ki bi veselo ne podpisal nauka, ki ga tu izraža — katoliški duhoven.“ Gotovo! Istina! Toda kmetje so bili in so morali biti tedaj taki — in če jih kdo opisuje, vendar ne bode trdil, da je Pásanec dejal morda: „Možje, pojdemo na bóžjo pot na sv. Višárje!“ Koristneje bi bilo to morda zánj, nego býj pod Susedom — a res ni bilo in ni moglo biti res — in če bi bil dejal to Aškerc v svojo balado, to bi „Stara pravda“ ne bila več balada, in Pásanec bi ne bil Pásanec. Kaj pa ko bi Mefisto, jahajoč s Faustom o polnočí mimo vešal, ko bi takrat hudič dejal: „Počakaj, Fauste, počakaj! Mene je strah, jaz ne morem takó hitro za tabo --?“ No, potem bi hudič ne bil več — hudič! — In pa „balada o potresu“! Spominjamo se, da smo čitali nekoč popis groznega potresa v Lisboni. Pisatelj je pripovedoval, kakó so ljudje klečali in molili po cestah in trgih ter javkali in kričali v nebó: „Miseri-cordia! Misericordia!“ A ulice za ulicami so se pogrezale, hiša za hišo se sesipala v mórje. Mi ne vemo, ali je pesnik mislil na ta dogodek, ali ne — saj je popolnoma irrelevantno -- ampak nas pri čitanji te balade ni prešinil tisti čút, kakor je naudal „Rimskega katolika“ -- nam se je videla pesem kakor klanjajoča, resignirano udana molitev nedoumnega, nezaslednega božjega veličanstva. Ne z jezo, ne z nejevoljo, ampak s čutom in s prepričanjem človeške ničevosti nas je napolnila. Da „Rimskega katolika“ ni — tega nismo krivi.

(Konec prihodnjé)



To se godí po desetkrat vsakega popóludne, ne da bi Smukáč res videl le jednega pacijenta od obličja do obličja.

Takó je bil doktor Ivan Smukáč najčislanejši zdravnik vsega mesta že ob času, ko še ni bil zapisal nijednega recepta. A ne čudimo se, da si je s takóvim ravnanjem resnično ugladil pot k zaželenemu smotru; zakaj vrli njegov Tone Zalétel ga je iskal takó dolgo, dokler ga ni našlo tudi — občinstvo. Zlasti pa je bil v kratkem ljubljenec nežnega spóla, kar nam je pri njega svojstvih lahko umevno.

In danes?

»Slovenske gospodične,
Kar móža je željnih,
Steko se vkup jezične.
In sodba ženska njih;
Klepájo urno klêp na klêp —«

in razširjajo Smukáčevo slavo in imenitnost.

Pozvédeli smo iz verojetnega vira, da si doktor Ivan Smukáč kmalu izbere žitju svojemu lepšo polovico, ki ni samó:

»vitka kakor gózdna Vila,
krasna, kot sên mladih dnije,

ampak tudi (kar je v denašnjem prozajičnem času največje važnosti):

»d'narje méri na štríne«

Evo, zdravniče-začetnik z obilimi dolgovi in brez klientov — ne postavljalj lúci svoje pod polovnik, ampak idi in stóri takisto!

Mundus vult decipi; ergo decipiatur!



Književna poročila.

VI.

Balade in romance.

Napisal **A. Aškerc.**

(Dalje.)

Ali še dve pesmi sta v Aškerčevi zbirki, ki popolnoma propadati pred sodnim stolom »Rimskega katolika«. To sta »Celjska romanca« in pa »List iz kronike Zajčke«. Sevéda ima ta sodnik še nekoliko družih balad v posebnih čislih, in je iste že pred letom dnij izkušal prav na drobno »gôri

dejati«, toda letos pravi sam nekako milostno, a doslovno: »Pa še vse bi g. pesniku spregledali, vse prej odpustili (torej ne more biti takó hudó!) — a da je v svojo zbirko spet sprejel »Celjsko romanco« in pa »kroniko Zajčko« (sic!) — to ostane neizbrisljiv madež na imenu pesnika slovenskega, duhovnika katoliškega.«

Torej naglavni, neodpustni greh Aškerčev sta ti dve pesmi.
Oglejmo si ji tedaj!

V »Celjski romanca« opeva pesnik, kakó so Teharčani prišli do plemstva. Bajka o tem je že stara, in »Edelthum Tüchern« znano po Slovenskem. Pri-poveduje se namreč, da je glasoviti zadnji »Celjski grof Ureh« jahal po me-niško, redovniško preoblečen s svojega grada v Teharje obiskat ljubico svojo, kmetsko déklico. A Teharčanje so ga ujeli ter prisilili, da jih je »poplemenitil«, češ:

»Mladénke so naše rudeče krvi,
Po Tebi se modra pretaka!«
»A ker si mogočen, lehkó narediš,
Da sitna izgine razlika,
Lehkó si za ženo potém izvoliš,
Če ktera dév naših Te mika.« —

In po meniško preoblečeni Ureh se mora udati: »Ej, prejake so pesti slovénске!« Torej podpiše pismo:

»Jaz, grof Ureh, grof in knez Celjánom,
Vsém Celjánom in okoličánom;
Knez Slovincem in gospod Hrvatom,
Nam sosédom, našim ljubim bratom;
Desna roka kralju gospodarju
In pobratim turškemu cesarju:
Teharčane poplemenitujem,
V plemski stan vse selo povišujem —
Ali, kakor se po naše reče —:
Modra kri po žilah vsém naj teče!«
— — — — —

O uplemenitvi Teharčanov in njih plemstvu se je že večkrat pisalo, in zlasti naj navajamo izmed Slovencev duhovnika Orožna: »Das Bisthum und die Diöcese Lavant. III. Das Decanat Cilli, 1880, in pa Fékonjo (glej »Ljublj. Zvon« 1885, str. 104.). Uplemenitev njih je historičen faktum, kakor pravi zadnji, in v deželni knjigi štajerski je še vedno za-pisano »Edelthum Tüchern«. Toda tu se nam ni baviti z zgodovinskimi fakti, nego s pravljico, ki jo je porodil zbadljiví humor našega ljudstva. In takih pravljic o »uplemenitvi Teharčanov« je mnogo, in porodilo jih je menda še največ sklicevanje ónih samih na to posebnost, kakor že po člo-

veški naravi nadziranje družih poraja v istih zasmeh in ironijo nasproti ónim ki hočejo boljši biti nego drugi. Tiste »plemenite pravice«⁶ Teharčanov so bajé zgorele, in dandanes se govóri o njih izvóru le v pravljicah in vedno le z nekim dobrovoljnim, toda vender ironičnim humorjem. Od te strani pa ta bajka ali pravljica ni družega, nego kar je brez števila enakih, raztresenih po vsem Slovenskem, kakor: Višnjánski in Motnáški »pólž«, Šišenski »komár«, Morávski »maček« — in druge — namreč — humoreska v zbadljivi koži.

In da nam Aškerc tudi družega ni hotel podati, nego to, kaže pač konec njegove tehniški izvrstno izpeljane romance, ki takó prijetno izzvení v dobrodejni, nedolžni ironiji:

»Teharčani pa, junaki zviti,
Dan denášnji so še plemeniti!«

Kaj pa »Rimski katolik«⁷?

On ne vidi ideje, ampak samo folijo! In še to folijo on — drugače ne moremo reči — po — znanem načinu preobrača, prestvarja in za svoje namene zlò porablja. On vidi v tej romanci le »patra Urha«, »redovnika-prešéštnika«⁸ — »puellae amore captus erat, cui visendae multa nocte operam dabat.«⁹ Mi si ne moremo misliti, da učeni »Rimski katolik«⁶ ne vé ničesar o zadnjih grófh Celjskih, ničesar o Veroniki Deseniški, ničesar o zgodovinsko imenitnem ródu teh grofov, ničesar o tragičnem konci Urhovem, ničesar o ónem presunljivem prizoru, ko je krvnik razbil njih grb rekši: »Grafen von Cilli gewesen und nie und nimmer mehr!«¹⁰ On vé tega, toda on ne umeje te pesmi. On sploh ne umeje te romance, ne umeje, da je šel Celjski grof Ureh preoblečen po redovniško »v vás«¹¹ k dekletu svojemu — ne, ne, on hoče, da je jahal pravi pravcati menih s tonzuro kakor pater Ureh tja dólí v Teharje vasovát in ljubkovát! Kakó je pač rekel óni francoski diplomat? »Donnez-moi trois mots d'un homme, et je vous le ferai pendre«. Pa zakaj on ne umeje te pesmi? To bodedo videli takoj pri baladi »List iz kronike Zajčke«. Vender predno govorimo o nji, ponovimo besede, ki jih je napisal dr. L. Gregorec, tudi duhovnik slovenski, v »Vestniku«¹² l. 1874., in ki so bile že jedenkrat v našem listu natisnjene: »Slovenski pisatelji in pesniki naj bi svojim umstvenim proizvodom jemali češčé in več snovij iz življenja glasovitih celjskih grofov, med katerimi se nahaja mnogo zanimivih in primernih dejanj i moških in ženskih članov obiteljskih, kakor so zlasti Herman II., Friderik II. in Urh II. ter poleg Veronike še njena zalva Barbara, žena cesarja Sigismunda; posebe bi še bilo tu dosti prikladnega gradiva za dramatiko!«¹³ No — in jeden prvih, ki se je lotil takega predmeta, tudi »duhovnik slovenski«, ta žanje sedaj zahvalo za to takisto od »duhovnika slovenskega«¹⁴!

In »Kronika Zajčeka« ?

» — — — stari Marijófil —
 Kloštrov — bivši prej nadzornik,
 A zdaj prior — — —«

piše kroniko samostana Zajčkega. Težko mu je to, zakaj treba je zasaditi nož v svoje mesó, dotekniti se rane, ki se je sicer zacelila, ali vendar pustila obrúnek, katerega kronistu, zgodovinarju prezreti ni smeti, ni móci. Pred tridesetimi léti je bil prišel semkaj nadzorovat Zajčke brate kartuzijance, in namesto v cerkvi, namesto v tihih célah, ali v širni knjižnici, našel jih je v drugi, sicer tudi širni, toda ne s književnimi zakladi napolnjeni „biblijo-teki“, namreč v hladni kleti popivajóče in pevajóče.

Kaj je prišlo za tem — tega ne pové kronist, ali vsak čitatelj to takoj ugane — in to je posebna tehniška prednost te pesmi — zakaj »stari Marijófil« je »zdaj prior«. On je ustanovil stari strogi réd, in kakor ga naudaja ljubezen do réda, želja, da bi mogel za veke izbrisati ta madež iz njega zgodovine, takó ga na drugi strani sili véstnost, da zapiše tudi to, kar rédu in tedaj tudi — njemu, neločljivemu delu istega, ne služi v slavo. Zakaj:

» — — — Resnico sámó
 Vselej píši vestni zgodovinar!
 Ne na levo gledaj, ne na desno,
 Káj vrstniki porekó, ne baraj!
 Káj potomci porekó, ne maraj!« —

To zadnje, ta zláta misel je jedro vse romance; — kartuzijanci v kleti pa so ji — folija — lepa folija — gréšniki, katerih zasluženó kazen in pokoro gledamo in čutimo skozi prezorni ovóej zadnjih poetičnih kitic, in dozdeva se nam, ko s čutom prečitamo pesem, kakor bi za zadnjim „Amen“ zazvenél nam na uho poluglasen šepéč pozdrav kartuzijanca, pokornega zopet strogemu rédu sv. Brunona: „Memento mori!“

In »Rimski katolik« ?

On vidi tu le predstavljanje »pijanecv kartuzijancev« — idejal v tej legendi je pijanec v kartuzijanski suknji, idejal, ki more mlada srca napolniti le s črtom in sovraštvom do redovnikov, sploh do katoliškega redovništva, do najidejalnejše ustanove v človeški družbi. Njemu — »Rimskemu katoliku« namreč — njemu je vsa pesem le »predstavljanje enega samega zgodovinskega fakta«, kateri se mu sicer tudi še prav resničen ne vidi. Pač škoda vse učenosti, vse dijalektike, vse razboritosti goriškega gospoda, ko mu moramo upravičeno reči, da tudi te pesmi ni umel. Ali pa mu bóde morebiti ljubše, ako rečemo, da tudi te ni hotel umeti, kakor morda ne óne, ravno prej omenjene? In zakaj ni umel? vprašali smo zgoraj. — Zató ne, ker je strastno

njegovo srce zapustil duh. Srce brez duha, dejali smo, propade slepemu fanatizmu, in najboljši dokaz imamo tu pred sabo, ko gledamo, da izobražen, na vse strani omikan mož preproste pesmi ne more več prav umevati, prav tolmačiti, odkar se daje voditi zgolj od strastnega svojega srca.

Da niso vsi stanovski tovariši tega gospoda taki, in da ima res ta Aškerčeva balada pravo realno in zgodovinsko podlago, to hočemo podpreti z naslednjimi dokazi.

Pred nami leži drôbna knjižica: »Das Karthäuser-Kloster Seiz«, izšla l. 1884. v Mariboru. V nji čitamo pod naslovom: »Reformversuche mit der Karthause Seiz bis incl. zur endlichen Zurückgabe von Seiz an den Karthäuserorden«, na 72. strani nastopno:

»Die Disciplin war auch in Seiz, wie anderwärts in Verfall gerathen.

Das Kloster Seiz wurde, um es zu reformiren, 1564 dem Orden entzogen (»ab ordine alienatum«) und dem Cardinal Zacharias Delphinus übergeben.

Aus den hier citierten Urkunden erhellt, aus welchen Gründen diese Uebergabe geschah.

Carolus.

Honorabilis cum diu frustra tentatum esse sentiamus, Monasteria Ordinis Cartusianorum in Provincia nostra Styria per exteros fratres reformari, quinimo videamus per eosdem exteros multa ibi scandala committi; iniunximus Priori Maurbacensi tanquam convisitori Ordinis Cartusianorum per superiorem Germaniam ne posthac exterum quempiam in iisdem Monasterijs admittat effecimusque ut R. d. S. Zacharias Delphinus S. Stis apud Caesariam M. tem. Nuncius suas partes suaque studia cum studio cuiusdem Prioris Maurbacensis ita conjugat, ut in pre-nominatis Monasterijs Legitima fiat reformatio et collapsa omnia (quantum quidem malitia horum temporum patitur) canonice instaurentur. Curabit igitur Devotio Vra, ne in posterum Monasterijs Ordinis Cartusianorum tam male sicuti in Styria factum est, prospiciatur et bene valeat.

Viennae, 12. Octobris 1564 ad Generalem Ordinis Cartusianorum.

Nos Carolus etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod cum ex certorum fidelium nostrorum digna relatione intellexerimus et cognoverimus duo monasteria nostra Stiriae, nempe Seitz et Geriach ob dissolutam morum licentiam, aliaque facinora tam exterorum, quam apostatarum et fugitinarum

personarum quae inibi diu degerunt in temporalibus, acque ac spiritualibus interire. Nosque pro eorundem monasteriorum in spiritualibus et temporalibus reformatione et conservatione omnia que rite fieri possunt experiamur.

Ideo in Dominum Reverendissimum Zachariam Episcopum Pharenssem, cujus fides atque integritas nobis plane perspecta est benigne requisivimus, ut eorundem monasteriorum curam suscipiens, non modo fratres posthac juxta Carthusiani ordinis regulas ibi vivere, eisque de necessariis ad iuctum et amictum providere diligenter procuraret, sed bonorum ac proventuum omnium temporalium quovis vocabulo illa vocentur, summodo ad eadem monasteria de iure aut de facto aut quovis nomine pertineant, plenariam etiam administrationem et regimen beneplacito hoc nostro durante labere non grauentur, attendatque diligenter ne dictorum monasteriorum bona in manus prophanas deveniant, vel sub ullo praetextu abalienentur, quinimo abalienata et oppignorata quam citissime fieri poterit recuperentur. Signanter vero steurae, seu impositiones publicae quotannis omnino, dae persoluantur. Committimus igitur ac tenore praesentium seriose mandamus et volumus ut omnes eorundem monasteriorum quomodolibet subditi praedicto Reverendissimo Domino Episcopo Pharensi tamquam vero et legitimo in temporalibus rectori et administratori omnibusque illius procuratoribus et substitutis pareant ac obediant, pariter etiam omnibus nostris Capitaneis ac Iudicibus expresse mandamus, ut eundem Episcopum in omnibus et singulis praemissis manteneant, illique prout jus exigit favorem et auxilium praestent, executuri in his omnibus expressam et piam voluntatem nostram.

Datum Vieniae, 8. Novembris 1564.

Carl etc.

Nach dem ain Zeitherumb bei den Clöstern Seiz und Gayrach grosse verschwendung auch allerhandt unrichtigkhaiten und mengl so woll in spiritualibus als temporalibus gespüeret worden. Derhalben wir dan verursacht auf weg und mitl Zugedenkhen, dardurch solche ungebuerliche verschwendung mengl und unrichtigkhaiten abgestellt unnd notwendige erspriessliche guette einsehung furgenommen werden mochten, und wir nun derwegen solche Closter verwaltung und administration dem Ehrwürdigen unserm lieben Andächtigen Zachariä Delphino Bischoven zu Pharr zubeuehlen für das Ratfamist bedacht. So ist demnach unser gnediger beuelich an euch unnd wöllen das ihr gedachter Clöster alle und iede liegende und varende guetter ordentlich beschreiben, zwei gleich lautende Inuentaria aufrichten und dann ihme dem gedachten Bischoue, oder seinem gewalthaber und Machbotten ernenten

Clöster sambt aller derselben Ein und Zugehörung Possess neben dem ain Inuentario vellig einantwortten.

Das andere aber uns zukhammen lassen unnd darneben Euerer auf- richtung berichten wöllet. Daran ersechet ihr unsern gnedigen willen unnd entliche gefellige mainung.

wien den 13. Nouember (15)64.

An Bischoue zu Laibach Abbt zu Rain und verwalter zu Cillj.“

Tako se je torej godilo pred letom 1564. v Zajčkem samostanu! In te listine je nabral in na svetlo dal nihče drugi in nihče manjši nego umrši dr. Jakob Maksimilijan Stepischnegg, knezoškof lavantinski. Mi verjamemo, da ga je srce bolelo, ko je zbiral te listine, ali ravno to, da je imel dovolj duhá, srčnosti in moralne moči izdati jih, da je mógel zatajiti tisti „esprit de corps“, ki se kaže zlasti v duhovskem stánu, in ki žal, porája časih — le odkriti bodimo, toliko — hinavščine zunaj in znotraj, — ravno ta že sam na sebi lepi pojav njegovega značaja je idejaliziran v Aškerčevi pesmi. Ne „pijancev in prešéštnikov-meníhov“, ampak strogega, resnega in resnicoljubnega možá-zgodovinarja on riše in idejalizira. Takšen je njegov Marijófíl, in menda se ne bodemo motili, ako trdimo, da je mogoče, prav mogoče, da sta ta knjižica in nje avtor bila povod pesniškemu oduševljenju, ki je porodilo „List iz kronike Zajčke“.

(Konec prihodnjic)



LISTEK.

Občni zbor »Maticе Slovenske« je bil dne 25. pr. m. v mestni dvorani. Udeležilo se ga je nad 50 društvenikov. Preblagorodni gospod *Peter Grasselli*, župan ljubljanski, pozdravil je občni zbor ter izrazil svoje veselje, da »Matica« zboruje v svetovalnici deželnega stolnega mesta. Prečestiti g. kanonik prof. *Marn*, predsednik »Slovenske Maticе«, poudarjal je, zahvalivši se g. županu ljubljanskemu, da »Matica« zaradi lepe zloge, ki vlada v nje odboru, napreduje vsestranski: napreduje v knjigah, s katerimi so društveniki zadovoljni; napreduje v svojih udih, katerih število se je v zadnjih treh letih pomnožilo za 413, tako da je znašalo 1889. leta že 1909 in da se bodo letos društvene knjige tiskale v 2200 izvodih; napreduje pa tudi v javni veljavi in to zlasti zaradi vedno večje pridnosti svojih poverjenikov. Koučno izraza željo, da, ako ima družba sv. Mohorja 50.000 udov, naj bi jih imela »Matica Slovenska« kouči 5000. — Društveni računi, katere izgledno vodi g. višji davčni nadzornik *S. Robič*, kažejo, da je imela »Matica« 1889. leta 7551 glđ. 22½ kr. troškov in 51.908 glđ. 53 kr. skupnega premoženja. Zaduje se je od lanskega leta zaradi mnogih poprav v društveni hiši zmanjšalo za 300 glđ. 75½ kr. — Jurčič-Tomšičeva ustanova za literarne namene znaša 2629 glđ. 20 kr. in se je zadnje leto pomnožila za 115 glđ. 50 kr. —

X.

*Balade in romance.*Napisal *A. Aškerč.*

(Dalje.)

Toliko in — zvesti svojemu zgorej navedenemu gêslu — ne več nego toliko, hoteli in morali smo odgovoriti »Rimskemu Katoliku«, in to v obrambo možá, ki v predsodkov prostih krogih ne potrebuje obrambe, katera je bila pa drugim nasproti potrebna. V zadoščenje mu bodi preklic, ki je bil na drugem mestu objavljen — lojalen, kar odkrito priznavamo.¹⁾ O lojalnosti »Rimskega Katolika« pa nikdar nismo ugibali, niti nas ni volja razmotrivati njegovo lojalnost.

Poslej ne bodemo več govorili o njem, ampak knjigo Aškerčevo hočemo vzeti v roke.

Kdor količkaj zasleduje proizvode denašnje svetovne književnosti, priznati mora, da prevladuje povsod neko bolešno teženje biti kolikor moči izvornim, originalnim, in v ta namen so tudi vsi pomočki dobri. To teženje v originalnost pa rojeva kot neizogibno posledico izsrednost, ekscentričnost, in to je prvo znamenje vseh modernih književnih del. Človek se nehoté spominja ónega pevca, ki je pred leti nastopal v raznih zabavišjih, držêč v vsaki roki po nekoliko sto kilogramov težko železno kroglo, metal in lovil ji ter zajedno pel arijo iz »Fausta«. Fantazija, ta prelepa hči Zenova, sama boléha, izgubila je ljubčka svojega — ideal — s katerim je gospodarila in vladala v brezmejni slobodi — postarala se je in kot histeriška devica služi sedaj svojim razvadam in ugajajo ji svoje posebnosti! Ali ta bolezen je prava pravcata »epidemija«, ki se je prijela tudi najvišjih duhóv. Tolstoj, ta velikan, ki je znal, kakor nikdo, spajati v prejšnjih delih divni idealizem s pravim, čistim realizmom, izpremenil se je čez noč v nagega naturalista, iz slikarja v — fotografa, iz živega modrijana — v nerazumnega tajnostnega moralista. — Čemu bi se spominjali še imen, kakor Ibsen, Zola, ali pa Scheffel in Ebers? Pri tem teženji po izvornosti je, žal, poezija le premnogokrat več izgubila, negoli pridobila. Roman in drama sta zašla na kriva pota, in če v Nemcih zlasti mlajši zarod vidi v Wildenbruchu rešitelja drame, vender ga ne moremo oprostiti očitanja ónega teženja, o katerem smo dejali, da znači pesniške proizvode moderne književnosti.

In takó izreden pot, kakor sta ga nastopila roman in drama, tak jednak pot nastopa sosebnó v Nemcih tudi pesem. Dasi se k nji ne obrača takó velika množica poetiških talentov nego k prozi, ker pesem ne dovoljuje takó slobodnega razvitka osebnih nazorov, kakor roman ali novela — vender

¹⁾ Glej „Ljubljanski Zvon“, 1890, str. 511.

velja tudi o teh vezani besedi posvečenih talentih v veliki večini to, kar smo zgôraj dejali o drugih. Originalnost, izvornost je namen in jedro, poezija pa le plašč ali pomoček.

Kakó dobro dé torej človeku, ako zasledí proizvod, kateremu zgôraj omenjeno znamenje našega časa še ni vtisnjeno, niti ne še napečatenó; in koliko bolj se mu ogréva okrog srcá, ako si smé čitatelj rěči, da je to vzraslo na njega domačih tléh. In takisto se nam je godilo ob Aškerčevi knjižici.

Ko nam je bila zadnjič prilika izpregovoriti besedo o taki prikazni na našem književnem polji — od tedaj bode kmalu že devet let — dejali smo, da, odkar nam je za Vodníkom v tridesetih letih tekočega stoletja „Kranjska Čebelica“ po obliki in vsebini presnovala pesništvo slovensko, poslala so nam dobrotna nebesa v vsakem desetletji velikega pesnika, ki je s svojimi neumrjočimi pesnimi korenito označil razvoj našega pesništva ter vrhu tega zaznamoval lep napredek vsega književnega, vsega kulturnega življenja slovenskega: četrto desetletje porodilo nam je Prešérna, peto Levstika, šesto Jenka, sedmo Stritarja, meja osmega in devetega Gregorčičá, in danes smemo pristaviti: na meji devetega in desetega stoletja nam je postavljen zopet nov kamen, novo znamenje na poti našega razvoja v Antonu Aškercu.

In to znamenje je res znamenito; kajti epična moč v naših pesnikih še ni nikdar prodrla takó zmagovito in tako individualno na dan, kakor tu. Kdo more tajiti, da je Prešeren še tičal do malega v valovih, ki jih je gnala nemška romantika? A iz njih se je z elementarno silo in gnan od želje in prepričanja, da le narodna tla dadé pravi sok bujni cvetki poezije v samostalni književnosti, povzdignil Levstik, dosedaj poleg Prešerna največji naš pesniški genij. Jenko ni imel te moči — óni duševni tók, ki je iz Nemcev prihajal in — kaj hočemo, — dasi je drug, a kolikor toli še vedno prihaja, — omamil je tudi njega. Strauss in Schopenhauer sta vladala tam, in v nas smo čutili pluskanje teh valov, branili se jim nismo in tudi danes se jim še ne branimo, ako čitamo našega Stritarja. Pravi učenec zadnjega je Gregorčič — lirik, čeravno Gregorčič — epik, kolikor ga je, stopa korak naprej v sedaj vladajoči realizem, a to še tako, da si sam ni v svesti tega koraka. In vsi ti pesniki so pred vsem — liriki. Z Aškerčevo knjigo pa je naša epika trdno, oblastno in zmagovito krenila na pravo pot. In kakó mi razumemo ta realizem? Slikati opisovati vse, kakeršno je vse v resnici, a vendar opisovati to le tako in v takem vzporedu in v taki zvezi, da mora vzbujati estetično zadoščenje, hrepenenje po nekaj nedosežnem, skratka — da mora ustvarjati ideal v gledalci, v čitatelji samem: torej ne golo življenje — golo resnico samo, ampak golo resnico pod zlato prozorno tančico idealizma.

(Konec prihodnjič.)

spisujejo knjižice pripovedne za mladino, in tiste, ki sestavljajo šolska berila, naj se je ogibljejo. »Gal, fe vsdigne s' Sihemzi, in fe je vdarih s' Abimelekam«, to je neupravičena izpremema časov, zakaj tu imamo dva priredna spojno zvezana stavka; kopulativna zveza v priredji je pa najtesnejša in zahteva, da sta oba stavka jednaka po veljavi in kolikor mogoče tudi po zunanosti. — Ne dá se sicer tajiti, da je tako menjavanje časov tu pa tam lahko dovoljeno, da ima časih prav poseben učinek, toda vsaka reč na svojem mestu in ob svojem času — v kopulativnih zvezah pa to ne gre kár brez pravega povoda. Opomniti je tudi, da treba dobro razločevati pripovedni sedanjik (das erzählende Präs., praesens historicum) od opisovalnega ali slikajočega sedanjika (das schildernde Präsens, praesens descriptivum). V pripovedovalnem sedanjiku prevladujejo dovršniki, v opisovalnem nedovršniki. Prav prijetno pa čestokrat pripovedni in opisni sedanjik menjavata in se vrstita, kakor se pač pesniku ali pripovedovalcu umestno zdi, da svoje pripovedovanje pri kakem znamenitejšem prizoru ustavi in ta prizor živeje naslika, pa zopet pripovedujoč dalje hiti. S tem v zvezi je tudi menjavanje pripovednega sedanjika in perfekta. —

Sklenem z željo naj nas g. razpravljalec kmalu razveseli z novo razpravo, ali naj vsaj objavi leksikalni del k tej svoji razpravi.

L. Pintar.

XII.

Balade in romance.

Napisal A. Aškerč.

(Konec.)

Ko bi čitatelji naši ne bili že prebirali v našem listu večine Aškerčevih balad, navedli bi jih tu v novič; a tako se nam to ne vidi potrebno; zakaj niti zapreti niti izogniti se ne moremo prepričanju, da bo o umestnosti naše gorenje trditve prepričan vsakdo, kdor bere le jedno njegovih pesmij. Kakor bi deval kamen na kamen, rezan in oglajen, takó rase pod njegovim peresom stavba za stavbo pred nami, in ko jo imamo celo pred seboj, zasveti se v čarobnem svitu, belemu grádu jednako, ki ga obsije zahajajoče solnce. Koliko skrivnostij tiči za takimi zidovi — kakó jasno se nam kaže tu bela gola stran ozidja, in kakó čarobno jo prestvarja zlati žarek, ki se mudí za trenotek ob nji! Ko smo prečitali, izginila je podoba, ali v srci nam zveni še vedno odmev sreče in nesreče, veselja in bolesti, kreposti in zlobnosti, ljubezni in sovraštva, trpljenja in zadoščenja, ki smo jih gledali vse takó od daleč, golo resnično in prozorno, a vender le pokrito in divno

osvetljeno po rdečezlatem žarku pesnikovega idejalizma. Takó od daleč vidimo okna in stolpe, vidimo ali visi ta ali óni po stráni, gledamo v oglu tudi razrušen zid in na drugem konci nov omèt, ki ga je napravil nov gospodar — toda pajčevin ne gledamo, ki jih ziblje veter pod ostrešjem, in ne hrôstov, niti muh, ki sedajo na bélež!

Kdor nas hoče umeti, bode nas umel!

Povedali smo že, zakaj ne navajamo posamičnih Aškerčevih pesmij, označali smo tudi takoj početkom, kakovo stališče zavzémamo nasproti so-trudniku ob listu našem, toda ne moremo si kàj, omeniti posebej jednega njegovih prekrasnih umotvorov, in to je; »Stara pravda«. Ta venec, brojèč deset balad, je sam ob sebi velik, z gigantiško pesniško močjo risan roman, ali vsak odstavek, vsaka balada záse je zopet povest záse. Prav v teh pesmih predíra realizem Aškerčev, kakor skoro nikjer, a divni solnèni žarek, ki spremlja vedno tega od Bogá posebno nadarjenega pevca, ne sije tudi nikjer takó čarovito lepó, nego tukaj. Kaj je vse ta pesem? Velika zdušna apoteoza ideje slobode, ideje enakopravnosti vseh stanóv! Historija je, sama historija, in zajedno prerokovanje, mogočno, silovito prerokovanje!

Toliko o notranjem Aškerci! Več, mnogo več bode govorila zgodovina književnosti naše in vpliv njegov, ki se očito pokaže kmalu med pesniki slovenskimi.

Izpregovoriti nam je samó še dvé tri besede o jeziku pesnikovem in o obliki njegovih pesmij ter končno navesti nekoliko oskromnih črtic iz življenja njegovega.

Aškerčev jezik je čudovito krepák, blagoglasen in pravilen. Tu in tam nam kakšen izraz, kakšen poudarek ali kakšna oblika razodéva štajerskega Slovenca, kar pa ne poudarjamo zategadelj, da bi pesnika grajali. Akcenti njegovi na koreninskem zlogu se nam zdé celó pravilnejši, nego so óni v naši po gorenjščini zaviti književni slovenščini. Ob jedno obliko se bode pač marsikdo zadéval, in ta je jedninski orodnik pri ženskih α -deblih na *oj*, n. pr.:

Pod célicoj svojoj sedi samotar.

Ali:

S svojoj rôkoj pismo jim podpiše.

Ali:

Z velikoj težavoj je tih bil in molčai.

Ako ta oblika tudi zdaj ni navadna v naši pisavi, dasi so jo že večkrat pisali Slomšek, Cegnar in Levstik, tega vendar ne more nihče tajiti, da je časih blagoglasna, da je slovniško pravilna in da še dandanes živí široko med slovensko-štajerskim národom¹⁾ in da gotová ni nobeden gréh, ako jo rabi pesnik, kateremu služi časih za polnodoneč stik, n. pr.:

¹⁾ Glej, kaj o nji piše v denšnjem listu na ošt. stráni pater Ladislav.

Pač dolgo že, dolgo je tu pod zemljój!
In meni se zdi, kot bi bil pred menój!

Ali: Vse vzel mi je Tahi imetje
Oropal me s krutoj rokój,
Zató, kakor veste, sem puntar,
Zató sem med vami nocój.

Pravega baladnega pesnika kaže se nam Aškerc v njemu svojskem načinu pripovedovanja. Dva, trije verzi nam pojasnijo vso situvacijo, dejanje se razvija dramatično ter se završi s krepkim koncem — s katastrofo, ki pretrese bralca do dna srca, ter ga pusti, da si v domišljiji svoji iz kratke balade osnuje celo dramo.

Dasi bi za te svoje besede lahko navéli polno vrsto njegovih balad, vendar se hočemo dotekniti tukaj samó jedne, ki po naših mislih nima vrste v našem slovenskem pesništvu. Bralca prosimo, naj odpre knjigo in prebere balado »Mejnik« :

Sejm bil je živ. Prodal i on je Lahom
Tam par volóv.
Zakásnil se, a v pôzni, temni noči
Sam gré domóv. itd.

Kateri naših pesnikov zná takó pripovedovati? Ta balada je neumrjoča, kakor ime pesnikovo, ki jo je zložil! — Kaj pa »Na sedmini« — ali ni to grozna človeška tragedija? In koliko vrstic potrebuje pesnik, da nam jo predstavi pred našimi očmi? — In kako ljubezniv je nasproti razgovor v »Ukrajinski dumí«. To je dijalog! —

Aškerc bi ne bil epski pesnik, ko bi se v svojih pripovednih proizvodih ne posluževal često národnega deseterca. Ta verz, v katerem izključno so péte vse junaške pesmi srbske, rabil je tudi najstarejšim slovenskim národnim baladam, ki se je do denšnjega dné še srečno ohranil v »Lepi Vidi« in »Mladi Bredi«. Prava posebnost národnega deseterca pa je odmor po drugem stopu, n. pr.:

Lepa Vida || je pri morji stala,
Tam na produ || si plenice prala,
Črn zamor'c po || sivem morji pride,
Barko vstavi, || praša lepe Vide.

Ta odmor je takó značilen, da se po njem ločijo prave národne srbske pesmi od ponarejenih in da se ž njim natanko dá dokazati n. pr. katere verze je Prešeren v »Lepi Vidi«, ali Žakelj-Ledinski v »Mladi Bredi« ponaredil. No-beden teh dveh pesnikov najbrž ni vedel za to tehnično skrivnost národnih pesmij in je zató v pesem vstavil verze, ki po nesreči nimajo odmora po drugem stopu, n. pr.:

Ali: Kak' bi b'la rudeča in cveteča
Oh, domá bolnó je moje dete. (»Lepa Vida«.)

Ali: Dobro me poslušaj, hčerka moja!
 Ali: Pečo šlarasto mi dobro zvijte! (»Mlada Breda«.)

Ti in jednaki verzi v obeh pesmih so očitno interpolirani.

To tehnično svojstvo narodnih pesmij je privedlo Levstika do zahteve, da mora tudi vsaka umetna slovenska pesem z daljšimi verzi imeti odmor po drugem stopu. Zategadelj je v zadnji redakciji svojih poezij leta 1876. veliko večino svojih pesniških proizvodov takó predelal, da je posameznim verzom dal dotični odmor; kar pa je pesmij zložil pozneje, do malega vse se odlikujejo s to posebnostjo, n. pr.:

V Rôvih cerkev || so zidali,
 Da Mariji || bi jo dali,
 Ki rodila || nam Boga
 V ôdkup vsega || je sveta. (»Živopisec in Marija«.)

Ali: S pôstelje se || détek sméje
 Lune gleda, || zvezde šteje
 Lepo zvézdo || rad bi tipal,
 V krepko lice || luno ščipal. (»Rimska cesta«.)

Zlasti karakteristične v tem oziru so njegove »Otroške igre v pesencah«.

Kolikor je nam znano, Aškerc je poleg Levstika prvi slovenski pesnik, ki pri deseterci dosledno dela odmor po drugem stopu; pač, tudi Funtkovi verzi v »Zlatorogu« in v »Godci« so v tem oziru pravilni. Da se je Aškerc mnogokrat posluževal deseterca, to je pri pripovednem pesniku naravno, ker je ta verz za pesniško pripovedovanje kar ustvarjen. A pohvaliti moramo pesnika, da se je pri vseh dotičnih pesmih — in dobra petina jih je — takó strogo ravnal po narodnem vzgledu. Da bi ga drugi pesniki tudi v tem oziru posnemali! Niti tega ne moremo pesniku šteti v gréh, ako tu in tam v verzú rajši po pol stopa odkrhne, nego da bi se poslužil kakšne prazne jednozložne besede ter s takšnim »mašilom« napolnil verz. Za to nas pa v obili meri odškodujejo njegovi polni, krepki stiki, med katerimi so pogostoma rabljeni moški posebno blagglasni.

Pri kraji smo!

Pesnik, ki se je do malega deset let skrival pod prozórni závoj staroslovenskega »Gorazda«, odgrnil je sam tančico, ki ga je prikrivala našim očem. Zatorej nam oprôsti, da navedemo nekoliko črtic iz življenja njegovega, ker je naravno, da občinstvo mikajo tudi zunanje zazmere, v katerih živé ljubljenci-pesniki njegovi.

Anton Aškerc je porojen dné 9. prosinca 1856. leta v vasi Globokotik Rimskih Toplic v fari sv. Marjete. V šolo je hodil v Celji, kjer je leta 1877. prebil maturo, potem stopil v mariborsko bogoslovnico ter bil leta 1881. posvečen duhovnikom. Najprej je služil v Podsredi od leta 1881. do

1884.; nató je bil nad pet let kaplan v Šmarji pri Jelšah in od letošnjega leta sem je kaplan v Juršincih pri Ptuji.

Kedaj se je začel ukvarjati s pesništvom, to nam ni znano; sošolci njegovi nam pripovedujejo, da pač niso nikdar slutili, da Aškercu bije pevska žila. Prvo pesem svojo „Trije póniki“ je priobčil bogoslovec Aškerc („Gorazd“) dné 1. malega srpana 1880. leta v Stritarjevem »Zvonu«, kateri je vzbudil pri nas toliko novih talentov. »Ljubljanskemu Zvonu« se je pridružil takoj leta 1881., vendar se nahajajo prvi njegovi proizvodi šele v letniku 1882. Prvi doneski Aškerčevi so bili lirski, a urednik, spoznavši epsko nadarjenost njegovo, svetoval mu je posvetititi se pripovednemu pesništvu. Pri takó izredno nadarjenem mladem moži je zadostoval samó migljaj in začele so se kmalu oglašati v »Ljubljanskem Zvonu« balade in romance, ki so dandanes in ostanejo na večni čas prava dika in pravi ponos tega lista. Pesnik je rasel od leta do leta, širil si obzorje, napredoval v obliki. Pesništvo mu je postalo svet poklic, na katerega se je resno pripravil in za katerega se mnogo učil. Vesten duhovnik imel je vse leto polno službenega opravila; prosti čas je prebil pri knjigah; kratko dóbo svojih počitnic pa je vsako leto potoval, ne za veselje in razvedrilo, ampak da bi spoznal tuje kraje in tuje ljudi. Že leta 1878. ga je prvo potovanje privélo v Ljubljano, leta 1879. si je ogledal Zagreb; leta 1880. Trst in Koper. Leta 1884. je obiskal Dunaj ter se peljal po Dunavu v Budimpešto. Leta 1885. je romal na Velehrad, od koder je čez Prago, Linec, Solni Grad, Išl, Celovec in Bled krenil v Ljubljano. Leta 1886. je potoval v Sarajevo, Djakovar, Novi Sad, Zemun in Beli Grad. Leto pozneje ga nahajamo v solnčni Italiji — v Benetkah, kamor je potoval čez Zagreb, Reko in Gorico in od koder se je vrnil čez Pulj in Trst. Leta 1888. si je ogledal obrtno razstavo na Dunaji in lep kos zapadne Ogerske. Lani pa je krenil znova čez Budimpešto na Slovaško, od koder je šel čez Jablunko v Oswięcim in Krakov, kjer si je ogledal krasni Wawel in gorico Košćuskega. Lahko si mislimo, koliko osnov so mu rodili vsi tí razni potje! Le škoda, da pesnik doslej ni priobčil še vseh svojih potnih pesmij, ampak samo tiste, ki so nastale na potovanji po Bosni in Srbiji.

„Balade in romance“ stojé v književnosti slovenski kakor daleč vidno belo znamenje, kažoče pesnikom našim pot, po kateri jim je hoditi. Zdravi vedri duh pesnikov, ljubezen do umetnosti, veselje do dela, resnoba v pesniškem stvarjenji, jekleni značaj njegov, ki nasprotnikom svojim na njih iz trte izvite napade in sumničenja kliče: „U jednom selu straše, a u drugom se ne plaše“ — vse to nam je porok, da bode štiriintridesetletni pesnik vzdušno nadaljeval in izvrševal umetniški svoj poklic ter narod slovenski skoraj oveselil z novim zvezkom divnih svojih poezij.

B.